

Örnek, Sedat Veyis 1993 “Önsöz”, *Türk Kalarak Çağdaşlaşma Türkiye'nin Kültür Sanat Sorunları* içinde (Haz. Muammer Sun, Murat Katoğlu), Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Sedat Veyis ÖRNEK

Kültür tarihi göçler, yayılmalar, savaşlar, buluşlar, yaratmalar yoluyla toplumların, halkların ve ulusların birbirlerini kültürel yönden sürekli olarak etkilediklerinin örnekleriyle doludur. Kimi durumlarda bu etkilenme daha da yoğunlaşır.

İnsanlar gibi toplumların da "geçiş dönemleri" vardır. İnsanlar gibi toplumlar da yeni durumlarına geçişleri sırasında sarsıntılar geçirirler ve etkilere açık olurlar. Sanayileşme sürecinin ve gelişen dünyaya ayak uydurma çabasının içinde olan ülkemiz, bu geçiş döneminde ister istemez bir takım toplumsal ve kültürel değişmelere uğramaktadır. Bunu engellemenin olanağı yoktur; çünkü her toplum, yaşamın akışı içinde etkilemeye ve etkilenmeye elverişli bir yapıdadır; söz konusu olan sadece bu iki yanlı sürecin oranı ve derecesidir.

Çağımızın gündün güne gelişen teknik olanaklarıyla kaçınılmazlığı daha da hızlanan kültür değişmeleri elbette ki bizim toplumumuz için de belli bir ölçüde söz konusudur. Bir toplumda değişik faktörlerin etkisiyle görülen kültürel değişmeler, çoğu zaman toplumun yapısındaki durağanlığı sarsarak yeni kültürel oluşumlara yol açar. Bu bakımdan, bir takım geleneksel değerlerin, kurumların, davranış biçimlerinin yıllar boyu korunması, bunların yaptırım güçlerini yitirmeleri iyi niyetli bir istekten öteye geçemez. Burada önemli olan söz konusu kültür öğesinin, kurumunun ya da değer sisteminin kalıcılık niteliği taşıyıp taşıyamaması, bir başka söyleyişle, evrensellik değerinin ağırlık derecesidir. Çünkü, özünde kalıcılık tohumunu taşıyan bir değer sistemi, bir kurum ya da davranış

kalıbı zaten yeni gelişmeler içinde gömlek değiştirerek varlığını sürdürme yolunu bulur. Tersine, yani etkinliğini, görevselliğini değişen yaşam koşullarıyla yitirmiş olan değerler ve kurumlarsa artık ölü kalıplardan başka bir şey değildirler ve onları yeni baştan diriltmek olanaksızdır.

Seçmeye ve elemeye dayalı kültürel değişme sürecine bakarak daha kolay olan "aktarmacılık" çoğu zaman söz konusu olan toplumun bünyesinde "ihtilatlar" yaratır. Dışardan, yabancı kültürlerden alınan hazır kalıplar bir denemeden, bir süzgeçten geçirilmeden, öz kültüre uyup uymayacağı iyice araştırılmadan benimsenmeye çalışılırsa yozlaşma baş gösterir. Kültürel alıntılar, söz konusu toplumu oluşturan temel kurumlardan benimsenmedikçe, onlarla uyumadıkça, kaynaşıp bütünlenmedikçe yanlış bir biçimcilikten öteye geçemez. Bu, tıptaki "organ nakli"nde görülen, beden yabancı organı kabul edip etmemesi sürecinin koşutu bir durumdur.

Antropolojik ve sosyolojik açıdan bakıldığında ekonomik, politik, teknolojik girişimler, atılımlar ve uğraşlar da geniş anlamıyla kültür kavramının içinde yer alırlar; başka bir söyleyişle bunlar da bir ülkenin kültürünü oluşturan temel kurumlar ve öğeler bütünüdür. Kültürü -çoğu zaman sanıldığı gibi- sadece güzel sanatlar dallarının birer göstergesi ve etkinliği olarak görmek; ona sadece belirli kimselerin sahip oldukları bir süs çiçeği gözüyle bakmak yanlışını artık silmek gerekir. Kültür denilen karmaşık bütün, yine çoğu kimsenin sandığı gibi yaşamın yalnızca belirli kesimlerini ve dilimlerini içine almaz; tersine, yaşamı bütün boyutlarıyla kuşatır.

Durum böyle olunca; politikayı, ekonomiyi, teknolojiyi birinci derecede önemseyip, bunları yöneldikleri hedefler doğrultusunda gerçekleştirmek için plan ve programa bağlayan ve bu uğurda çaba gösteren hükümetlerin kültürel sorunlar ve kuruluşlara âdeta "olsa da olur, olmasa da olur" gözüyle bakması yadırganacak bir tutumdur. Oysa sağlıklı ve dengeli bir kalkınmanın, çağdaş düzeye ulaşmanın, giderek insanlığın evrensel forumunda yer almanın yolu ve onuru, amaçları iyice belirlenmiş, öz sesimize ve rengimize dayalı bir kültür politikasından geçer. Bunun bilincine varılmadığı sürece, öteki alanlarda atılacak her adım, her girişim, her sıçrayış belli bir süre için başarılı gibi görünse bile, ana damardan beslenemediğinden, önünde sonunda yetersiz kalacaktır.

Bugüne dek, Türk kültürünün çeşitli alanlarını ve sorunlarını konu edinen bir çok değerli araştırma ve inceleme yapılmıştır. Ancak bunların pek azında toplumumuzun kültür ve sanat sorunları geçmişteki ve bugünkü durumları içinde ele alınarak pratik öneriler ve çözüm yolları ileri sürülmüştür. Siyasi kesimdeyse, partilerimiz politik çekişmeleri ön planda tutmuşlar, kültür sorunumuzu bütüncü bir anlayış içinde ele almamışlardır. Kültürel kuruluşların, uğraşların ve etkinliklerin çoğu zaman yetersiz, birbirlerinden kopuk ve verimsiz oluşları, şimdiye dek iş başında bulunmuş olan hükümetlerin bu işe gerektiği biçimde önem vermemeleri, sorunları planlı ve uzun süreli bir program çerçevesinde, içten bir benimsemeyle ele almamalarından ileri gelmektedir.

İşte, "Türk Kalarak Çağdaşlaşmak" başlığını taşıyan bu gerçekten değerli rapor-inceleme, işe, kültür, sanat ve düşün yaşamımızın genel sorunlarından başlayıp, "Batılılaşma" sürecini tarihsel derinliği içinde eleştirerek Batı'dan yapılan "aktarmacılığın", "öykünmeciliğin", "yamacılığın" tutarsızlığını, temeldeki uyumsuzluğunu ve ülkemizin kültürel değişme sürecinde uğradığı yozlaşmayı belirttikten sonra, sorunu bütüncü açıdan ele alarak, Türkiye'nin kültür sorununu; kültür ve sanat kurumlarını; kuruluşlarını; bunların birbirleri arasındaki kan dolaşımını işlevsel = (fonksiyonel) bir yaklaşımla göz önüne sererek geçerli öneriler, gerçekleştir taslaklar, uygulanır planlar getirmektedir.

Türkiye'de şimdiye dek iş başına gelmiş olan hükümetlerin belirli bir kültür politikasını uygulamadıkları gerçeği göz önünde bulundurulursa, bir inceleme ürünü olan bu çalışmanın değeri daha da önem kazanacaktır. Burada ileriye sürülen görüşlerin, önerilerin, planların, yeni kuruluş taslaklarının olurluluğu, geçerliliği ve uygulanabilirliği üzerine yetkililerin eğilmesi gerekir.

"Türk Kalarak Çağdaşlaşma"nın temel dayanaklarını, çözümlerini ve uygulama alanlarını başarıyla ortaya seren; böylece konuya yakından ilgi duyması gereken aydınlarımıza, yetkili kuruluş temsilcilerine, yazarlarımıza ve sanatçılarımıza bu konudaki düşünce, görüş ve önerilerini açıklamak için olumlu bir tartışma kapısı da açan Muammer Sun ve Murat Katoğlu'nu, bu işin öncülüğünü de yaptıkları için kutlamak gerek.